

İŞİD: KÜRESEL BİR TERÖR ÖRGÜTÜ

ISIS: A Global Terror Organization

Dolunay ŞENOL*

Sezgin ERDEM**

Elif ERDEM***

ÖZET

Küreselleşen dünyada insanların ve toplumların etkileşim ağı son derece karmaşık hale gelmiştir. Küreselleşme insanların ve toplumların hayatına olumlu katkılar yaptığı gibi istenmeyen sonuçlara da neden olmuştur. Dünyada meydana gelen olumlu gelişmelere katkı sağlayan bilimsel gelişim son yıllarda etkili ve hızlı bir sürece girerken, terör örgütlerinin etki alanları da ülke sınırlarının dışına taşmakta, terör örgütleri bu gelişimi kendi lehine kullanarak tüm dünyayı tehdit eder hale gelmektedir. İŞİD olarak bilinen terör örgütü de küreselleşmenin avantajlarını kullanarak kısa süre içinde etki alanını genişletmeyi başarmış, bölgesel olmaktan çıkarak dünyayı tehdit eder hale gelmiştir. Bu sebep ile çalışmamızda dünyayı ve geleceğini olumsuz yönde etkilemesinden korkulan bu terör örgütünün yapısını ortaya koymayı amaçladık. Ayrıca İŞİD tüm dünyada terör örgütü olarak kabul edilmesine rağmen örgüte katılımların her geçen gün artarak devam ediyor olması da son derece düşündürücüdür. Çalışmamız bir literatür taraması olup örgüt ile ilgili kaynakların sistematik bir çerçevede incelenerek analiz edilmesiyle oluşturulmuştur. Örgütün yapılanmasında ve örgüte katılımlarda etkili faktörler olduğu değerlendirilen ideoloji, ekonomik güç ve medya gücü analiz edilmiştir. Bu çalışma ile İŞİD tehdidine karşı mücadele geliştirmesi gereken ilgililere ışık tutarak katkı sağlamayı hedeflemekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Ortadoğu, Küreselleşme, İŞİD, Terör Örgütü, Sosyal Yapı.

ABSTRACT

The people and society's interaction network has become extremely complex in globalized world. Globalization has both positive contribution to people and communities' lives and also adverse effects on them. While entering a long fast and effective process, scientific development contributes to positive developments occurring in the world, the domain of terrorist organizations overflow the country's borders and even can threaten all over the world by using this development on behalf of themselves. Terrorist organization known as ISIS has managed to extend its domain in a short time by using the advantages of globalization; it has become a threat to the world from being regional. Every day brings with a data giving rise to concerns that ISIS could threaten the world peace for a while. Therefore we aimed to demonstrate the structure of this terrorist organization that feared people and affected our world negatively with sociological evaluation in our study. Despite the fact that ISIS was also considered to be a terrorist organization all over the world, participation to the organization continuing to increase with each passing day is also extremely thought-provoking. Our study is a literature review and it is created by analyzing and systematizing the sources related to organization in a definite context. The ideology, economic power and media power are considered as the factors affecting the organization's structure and participation in the organization and analyzed. We aim to contribute by keeping light all it may concern on the need to improve the fight against ISIS's related threats.

Key words: Middle East, Globalization, ISIS, Terror Organization, Social Structure.

GİRİŞ

Günümüz küreselleşen dünyasında bireysel yaşam toplumsal yaşamla iç içe geçmiş ve ikisi de birbirinden bağımsız hareket edemez hale gelmiştir. Öyle ki küreselleşmenin dünya üzerinde yarattığı değişim adeta bir kelebek etkisi yaratarak bütün dünyadaki toplumları etkilemektedir. Toplumlar dünya üzerinde yaşanan değişimlere kayıtsız kalamamakta ve bu değişimin kendilerinde nasıl bir dönüşüm meydana getireceğini analiz etmeye çalışmaktadırlar. Değişen ve dönüşen bu dünya düzeninden toplumsal kurumlar da fazlasıyla etkilenmektedir. Benzer bir durum İŞİD olarak bilinen terör örgütü için de geçerli olmuştur. İŞİD ilk olarak ortaya çıktığı bölge

* Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Sosyoloji Bölüm Başkanı KIRIKKALE, senoldolunay@gmail.com

** Doktora Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, sezginerdem84@gmail.com

*** Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji ABD, elif1986erdem@gmail.com

itibariyle lokal bir örgüt olarak kurulmuş olmasına rağmen ideolojisi ve tüm dünya üzerinde gerçekleştirdiği eylem ve yarattığı korku ile küresel bir terör örgütü haline gelmiş ve radikal düşüncelerin de merkezi konumuna gelmeyi amaçlamıştır.

Meydana gelen gelişmeler, IŞİD'in eylemlerinin kurulduğu coğrafya ile sınırlı kalmayacağını ve uzun bir süre daha dünya barışı için tehdit unsuru olarak devam edeceğini işaret etmektedir (Cengiz, 2015).

Küresel bir tehdit haline gelen ve dünya üzerinde gerçekleştirdiği eylemleri, tüm dünya üzerinde kendinden olmayan insanları “kafir” olarak etiketlendirerek öldürme amacı olduğu yönünde söylemleri ile tüm dünyanın dikkatini çeken bu örgüt ile mücadele adına örgütün yapısını tanıma büyük bir önem arz etmektedir. Bu çalışmada örgütün ortaya çıkışı, yapılanması ve insan kaynağını temel teşkil eden unsurları ortaya koyulacaktır. Ortadoğu’da yaşanan gelişmeleri ve IŞİD benzeri örgütlerin yapısını ortaya koymak amacıyla yapılan çalışmalar daha çok güvenlik boyutu ile ilgilidir. Bu durum değerlendirmelerin tek boyuta indirgenmesine neden olmakta ve karmaşık yapıya sahip olan bu örgütün anlaşılmasını güçleştirmekte ayrıca yapılacak analizleri ve eksik bırakmaktadır. IŞİD ideolojisi bakımından teolojik, bölgede mevcut farklı fraksiyonlardaki istihbaratların varlığı bakımından stratejik ve politik, toplumsal bir olgu olması bakımından sosyolojik ve bireylerin örgütü tercihleri bakımından ise sosyo-psikolojik açıklamalara ihtiyaç olan karmaşık yapıda bir terör örgütüdür (Cengil ve Aydın, 2014). Bu yapı ile mücadele edebilmek için öncelikle bu karmaşık yapının anlaşılması gerekmektedir. Ancak o zaman etkin mücadele edilebilecek bir politika geliştirilmesi mümkün olabilecektir. Yaptığımız bu çalışma IŞİD’i çok boyutlu açıdan incelemesi yönüyle literatürdeki çalışmalardan farklılaşmakta ve örgütün insan kaynağına yönelik ortaya koyduğumuz verilerle bu noktaya dikkat çekmesi açısından önem arz etmektedir.

Türkiye’nin Suriye ve Irak’la sınırının toplamda 1295 kilometre olması, geçmiş dönemlerdeki ticari ilişkilerin çok kuvvetli olması, büyük çaplı toplumsal göç dalgaları ve artan sığınmacılar gibi yaşanan sorunlar ve bu bölgede ortaya çıkan her türlü gelişme Türkiye’nin sosyo-kültürel, askeri ve siyasi yapısını önemli ölçüde etkilemektedir. IŞİD açısından bakılacak olursa, IŞİD’in Türkiye’yi Batı dünyası içinde değerlendiriyor olmasının yanında; Türkiye’nin NATO ülkelerinin içinde bulunması, ABD ile stratejik ilişkiler içinde olması vb. sebeplerden dolayı (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015), Türkiye’yi Dârül Harp olarak değerlendirmektedir. Bu durum IŞİD’in ülkemiz ve bölgemiz için tehlikesini artırmakta, böylelikle bu örgüt üzerinde yapılacak analizlerin önemi bir kat daha artmaktadır.

Örgütün değişen durum ve şartlar karşısında her gün yeni ve farklı stratejiler üretmesi onun daha önceki örgütlerden farklılığını ortaya koymakta ve yeni analizlerin yapılmasını zorunlu hale getirmektedir (Cengil ve Aydın, 2014). Bu nedenle Ortadoğu gibi karmaşık toplumsal yapıları hüküm sürdüğü bir bölgede hızlı ve etkili bir şekilde büyüyerek dünyanın dikkatini çeken IŞİD terör örgütünün bu yayılımının ardındaki etmenleri ortaya koyabilmek için sosyolojik tahlillerin ve analizlerin yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmamızda da IŞİD’in toplumsal yapısına ilişkin yapılan analizlerde araştırmacılara ve stratejistlere ışık tutmak ve bu alandaki boşluğu doldurmak amaçlanmıştır.

1. IŞİD Terör Örgütünün Ortaya Çıkışı

Yaygın kullanımıyla Irak ve Şam İslam Devleti olarak bilinen ve kısaltması IŞİD olarak kullanılan IŞİD’in, Arapça adı “*Ad-Davla Al-Islâmiyya fi al-'Irâq wa-sh-Shâm*”dır. Örgüt kuruluş aşamasından itibaren farklı isimler kullanmıştır. İlk olarak “Cemaat el-Tevhid vel-Cihat” (Tevhid ve Cihat Örgütü) ismiyle kurulmuştu. 2004 Ekim ayında “*Tanzim Kaidat el-Cihat fi Bilad el-Rafidayn*” ya da dilimizde daha çok kullanılan adıyla “Irak el Kaide’si” (AQI) ismini kullanmıştır (Zelin, 2014a). 2006 Ocak ayında birkaç küçük grupla birleşerek “Mücahidin Şûra Konseyi” ismini almış ve 2006 Ekim ayında ismini “Irak İslam Devleti” (İİD) olarak değiştirmiştir. 8 Nisan 2013’te “Irak ve Şam İslam Devleti” (IŞİD) adını almıştır (Duman, 2013). 29 Haziran 2014’ten günümüze

Ebu Bekir el-Bağdadi'nin sözcüsü Adnani'nin onun adına hutbe okutması ve Hilafeti ilan etmesi ile ismi “İslam Devleti” olarak kalmıştır (Timeturk, 2014; Friedland, 2015; Lister, 2014; Holmes, 2014). Yabancı kaynaklarda ISIS (*Islamic State of Iraq and Al-Sham*), ISIL (*Islamic State of Iraq and Levant*) Irak ve Levant İslam Devleti (*ILİD*), (Ishaan, 2014), AQI (*Al-Quaide of Iraq*), IS (*Islamic State*), DAESH (*Dawlat Al-Islamiyah f'al-Iraq Wa Belaad Al-Sham*) isimleriyle kullanılmaktadır. Fakat Türkiye’de IŞİD adı yaygın olarak kullanıldığından dolayı çalışmamızda bu ismi kullanmayı tercih ettik.

IŞİD’in kurulmasında önemli bir rol üstlenen Ebu Musab el-Zerkavi Ürdün’de 1966 yılında doğmuştur. SSCB’nin Afganistan’ı işgalinde savaşmak için Afganistan’a gittiğinde 22 yaşında olan Ebu Musab el-Zerkavi, savaşın bitiminde 1992 yılında ülkesine dönmüş ve istihbarat birimleri tarafından takibe alınmıştır. 1993 yılında sinema salonunda sivillere karşı düzenlediği terörist saldırı neticesinde tutuklanmış ve 6 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Hapishane hayatı, yaşamında önemli bir dönüm noktası olmuş ve burada şiddet yanlısı cihat ve Selefi anlayışı üzerine çocuklukta başlamış olduğu eğitimini geliştirmiştir. Hapishaneden çıktıktan sonra Usame Bin Ladin ile görüşmek üzere Afganistan’a gitmiştir. Maddi açıdan örgüte herhangi bir desteği olacak servete sahip olmadığı için Bin Ladin’den kabul görmemiştir. 2000 yılında Afganistan’da bulunan Herat kampında Filistinli, Ürdünlü ve Suriyelilerle Tevhid ve Cihat Örgütü’nü kurmuştur (Kirdar, 2011; Friedland, 2015; Zelin, 2013). 2001 yılında Irak’ın kuzeyine gelmiş (Laub ve Masters, 2014) ve burada ABD güçlerine karşı savaşmıştır (Acun, 2014). Zerkavi 12 Haziran 2006 tarihinde ölmüştür (Tran, 2007).

Zerkavi’nin ölümünden sonra örgütün liderliğini El-Muhacir almıştır (Kaplan, 2006). 2006 Ekim ayında ise örgüt “Irak İslam Devleti” adını almış ve liderliği de Ebu Ömer el-Bağdadi üstlenmiştir (The National Counterterrorism Center, 2014). 2010 yılında El-Mısri ve Ebu Ömer el-Bağdadi’nin öldürülmesiyle (Arango, 2014) örgütün lideri Ebu Bekir el-Bağdadi olmuştur (Friedland, 2015; Shadid, 2010). 2011 yılında ABD’nin Irak’tan çekilmesinden sonra örgüt tekrar güçlenmeye başlamıştır (Gürler ve Özdemir, 2014). Ebu Bekir El-Bağdadi 8 Nisan 2013’te Irak ve Şam İslam Devleti’ni kurduğunu ilan etmiştir (Duman, 2013). 9 Nisan 2013 tarihinde Ebu Bekir el-Bağdadi, El Nusra Cephesi ile Irak İslam Devleti’nin (İİD) müttefik olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamadan kısa bir süre sonra El Nusra’nın lideri Ebu Muhammed Colani her iki örgütün tek bir isim altında toplanması gerektiği düşüncesi ile El Kaide’ye bağlılığını açıklamıştır. 2014 Şubat ayında ise El Kaide yaptığı açıklamada IŞİD’i tanımadığını ve Suriye’yi terk etmesi gerektiğini belirtmiştir. Kendisinin Suriye topraklarındaki temsilcisinin El Nusra Cephesi olduğunu ilan etmiş ve bu açıklamadan sonra iki örgüt arasında şiddetli çatışmalar başlamıştır (Cengil ve Aydın, 2014; Friedland, 2015). 29 Haziran 2014 tarihinde Ebu Bekir el Bağdadi halifeliğini ve İslam Devletinin kurulduğunu ilan etmiştir (Friedland, 2015; Aljazeera, 2014).

BM Güvenlik Konseyi bünyesinde çalışmalarını yürüten “El-Kaide Yaptırım Komitesi”, 18 Ekim 2004 tarihinde terör örgütleri listesini IŞİD’i o zamanki yaygın kullanılan adıyla Irak El Kaidesi olarak dahil etmiştir. Örgütün daha sonraki değişen isimleri de bu başlık altında isimlendirilmiştir (UN Al-Qaida Sanctions List, 2014).

1.1. IŞİD’in Ortaya Çıkmasında Etkili Olan Sosyo-Politik Gelişmeler

IŞİD’in hakim olduğu bölgede bir otorite boşluğu mevcuttur ve böyle bir ortamda terör örgütlerinin bu boşluğu doldurması olası bir durumdur. IŞİD terör örgütü de bölgedeki bu istikrarsızlığı kendi imkanları açısından iyi bir şekilde değerlendirmiş ve bu durumu militan ve halk desteği sağlamak amacıyla lehine çevirmek amacıyla istismar etmektedir. IŞİD’in uygulamış olduğu bu politika yeni bir yaklaşım olmamakla birlikte Irak El Kaide’si ve Zerkavi’de de görülmüştür. Zerkavi, o dönemde kurmayı amaçladığı İslam devleti için 2003 yılında Irak’ta bulunan ABD güçlerine karşı cihadî bir savaş ilan etmiş ve bunun başarıya ulaşabilmesi amacıyla mezhepsel çatışma ve kargaşa ortamı oluşturmayı planlamıştır (Lister, 2014). Zerkavi’nin bölgede oluşturduğu bu kaos ortamı ve radikalleşme sürecinde 2003 yılında ABD tarafından Irak’ta kurulan “Geçici Koalisyon Otoritesi”nin (GKO) aldığı kararların da etkisi olmuştur. GKO’nin “en üst dört

rütbeyle sahip Irak ordusu askerlerinin hiçbir devlet içinde çalıştırılmayacağına dair 1'nolu kararı" bunlardan bir tanesidir. Bu karar, Irak Ordusundan yaklaşık 30 bine yakın askeri kapsamaktaydı. Bu kararı "özel kuvvetler ve istihbarat birimlerinde görev yapan askerlerin ordudan uzaklaştırılmasını onaylayan ikinci bir karar" izlemiştir. Alınan bu gibi kararlarla Irak'ta hoşnutsuz, işsiz, kırgın ve bu durumun sorumlusunu da ABD olarak gören ve sayıları 300.000'i bulan profesyonel asker potansiyel birer militan konumuna düşmüştür.

IŞİD'in bugün askeri açıdan bu kadar güçlü olmasının sebeplerinden birisi olarak Irak Ordusundan uzaklaştırılan bu askerler gösterilmektedir. ABD, IŞİD'e karşı bir güç unsuru olarak oluşturduğu Sahva Konseyleri ile Sünni aşiretlerin desteğini almış ve neticede örgüt gücünü kaybetmeye başlamıştır (Gause, 2010). Ancak ABD'nin Irak'tan çekilmesi ile dengeler değişmiştir. Irak'taki Şii Hükümeti lideri Maliki'nin Sahva Konseyi'nden ve Sünniler üzerindeki desteğini çekmesi, (Lister, 2014) Sünni politik liderler üzerinde baskı ve sindirme hareketi olarak değerlendirilmektedir. Maliki'nin kurmaya çalıştığı otorite neticesinde, bölgede potansiyel olarak mevcut bulunan mezhepsel çatışma ortamı daha da alevlenmiş ve bölgede ortaya çıkan bu kutuplaşmayı Maliki kendi siyasal iktidarını güçlendirmek amacıyla kullanmıştır (CFR, 2014).

Bölgedeki kaos ortamı, yönetim zafiyeti, mezhepsel çatışmaların her geçen gün daha da artması, yöneticilerin kutuplaştırıcı politikaları hoşnutsuz ve işsiz Irak Ordusu'nun profesyonel askerlerinin radikal cihadî militanlara evrilmesine neden olmuş ve IŞİD onların bu sosyo-psikolojik durumlarından istifade etmiştir. Zamanla bulunduğu alanın kontrol sahasını daha da genişleterek yayılcı bir politika izlemiş ve sonucunda kendi devletini ilan etmiştir. Silahlı cihadî bir örgüt olarak kurulan bir yapı, kendisini "devlet" olarak idare edebilmek için nasıl bir yapılanma içerisinde bulunmuştur?

1.2. Yapısı

BM Güvenlik Konseyi tarafından oluşturulan "Analitik Destek ve Yaptırım Gözlem Timi"nin yayınladığı rapora göre¹ örgütün yapısını oluşturan üç ana unsur bulunmaktadır (BM Raporu, 2014): Birincisi örgütün çekirdek kadrosunu oluşturan yöneticilerdir. Burada görev yapanların büyük bir çoğunluğu Iraklılardır ve bu kadro 2010 yılından itibaren Ebu Bekir el-Bağdadi'nin yönetimindedir. İkincisi örgütün idari ve askeri işlerinin idaresinden sorumlu olan gruptur. Bu grupta da birinci grupta olduğu gibi çoğunluk Iraklılardan oluşmakta fakat Suriyeliler de bulunmaktadır. Üçüncü grup ise 80'in üzerinde yabancı ülkeden savaşmak için IŞİD'e katılan militanlardan oluşmaktadır. Bu unsur örgütün sahada savaşan silahlı gücünün tamamına yakındır.

1.3. Teşkilatı

Örgüt, ABD askerlerine karşı cihadî bir anlayışla savaşan bir yapı olarak kurulmasına rağmen şu an kontrol altında tuttuğu bölgeleri sıkı bir yönetim anlayışıyla yöneten bürokratik bir sözde devlet yapılanmasına sahip teşkilat haline dönüşmüştür (Lister, 2014). Askeri işlemlerden sorumlu olarak değerlendirilebilecek üst komuta yapısında lojistik, mali, savunma, dışişleri, içişleri ve yabancı teröristlerin koordinasyonundan sorumlu yöneticiler bulunmaktadır (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015). Kontrol altında tutulan ya da mücadele edilen topraklar (örneğin Bağdat) için "vilayet" yapılanması bulunmaktadır. BM'nin yayınladığı IŞİD raporuna göre yönetime bağlı sekiz "vilayet" bulunmaktadır. IŞİD'in kontrolündeki bu "vilayet"ler, atanan "vali"ler tarafından yerinden yönetim anlayışı çerçevesinde idare edilmektedir. Irak'ta Diyale, Babil, Selahaddin, Nineva, Anbar; Suriye'de ise Haseke, Rakka, Badiya, Deyrizor illerinde belediye hizmetleri verilmektedir (BM Raporu, 2014; Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015; Friedland, 2015). Başkenti Rakka'dır (Friedland, 2015).

¹ "Analitik Destek ve Yaptırım Gözlem Timi" BM Güvenlik Konseyi'nin 2012 yılı 2083 sayılı kararı ile "El-Kaide Yaptırım Komitesi"nin yaptığı faaliyetlerinin takibi, analizi ve tavsiye mekanizmasının işletilmesi amacıyla kurulmuştur. BM Güvenlik Konseyi'nin 2014 yılı 2170 sayılı kararı gereği Analitik Destek ve Yaptırım Gözlem Timi IŞİD ve El-Nusra Cephesi'ne yönelik hazırladığı raporu 14 Kasım 2014 tarihinde komisyona sunmuştur (BM Raporu, 2014).

1.4. Yönetimi

IŞİD sözde ilan ettiği İslam Devleti'nin idamesine yönelik olarak halk desteğini almayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak idari tedbirler almakta ve bürokratik anlamda yapılanmaktadır. Kontrol altına alınan bölgelerde öncelik olarak şeriatın hayatın her alanına uygulanması sağlanmakta ve halkın bu kurallara uyup uymadıkları kontrol edilmektedir. “Hisbah” adı verilen ahlak polisi aracılığıyla alkolden, ticarete, kumardan, uyuşturucuya ve kadınların kılık kıyafetlerine (kadınların burka giymesi zorunludur) kadar birçok konuda denetimler yapılmakta, uymayanlar ağır şekillerde cezalandırılmaktadır (Lister, 2014; Friedland, 2015). Mahkemelerdeki davalar sulh ve şeriat mahkemelerinde şeriata göre görülmekte ve yine aynı şekilde cezalandırmalar da şeriatın hükümlerine göre yapılmaktadır. 24 Ocak 2014 tarihinde Müslüman olmayanların yargılandığı mahkemeler kurulmuştur (Vice News, 2014). Cezalandırmaların arasında cezanın türüne göre kırbaç, sakat bırakma ve idam (çarmıha germe, yüksek binalardan atma, kafa kesme vs.) vb. bulunmaktadır (Friedland, 2015). Bu anlamda bakıldığında Rakka şehir meydanı, İslam Devleti'nin yasalarına karşı gelenlerin infaz edildiği alan olarak bilinmektedir (Rogin, 2014a).

IŞİD kadınların ellerine silah almasını yasaklamaktadır. Kadınları cephe gerisinde kullanmaktadır. İlk yardım, yemek pişirme, hemşirelik ve dikiş işleri gibi lojistik konularda savaşçılara destek olmaktadır ve bu rolleriyle “iyi cihat eşleri-cihat gelinleri” olarak adlandırılmaktadırlar (Heater, 2014). Kadınların cihada bu şekilde destek vermesi sağlanmaktadır. Kadınlarda annelik ve erken yaşta evliliğe (dokuz yaş gibi) önem verilmekte ve tavsiye edilmektedir. Öğretmenlik ve doktorluk gibi istisnai meslekler dışında “annelik ilahi görevini” yerine getirmeleri istenmektedir. Eğitim eşitsizliği de bulunmakla birlikte, kadınlar için dünyevi bilimlerin değersiz olduğuna vurgu yapılarak yalnızca dini eğitim almalarına izin verilmektedir (Jamal, 2015).

IŞİD kontrol altında bulundurduğu bölgelerde yaşayan halka sağlık hizmetlerini, fakirlere dağıtılan ekmek ve yemek hizmetlerini, toplu ulaşım hizmetlerini, dini eğitim hizmetleri gibi gündelik hayatı kolaylaştıran ve sosyal devlet anlayışının gereklilikleri olan hizmetleri ücretsiz olarak sunmaktadır (Lister, 2014; Zelin, 2014a). Örgüt sosyal hizmetlere büyük önem vermekte ve kamu düzenini korumaktadır. Hâkim olduğu toprakların her alanında bu hizmetleri kurmaya çalışmaktadır ancak bu alanda en gelişmiş ve örnek bölgenin Rakka olduğu kabul edilmektedir. Örgüt bir devlet inşa etmek için halkın rızasını kazanması gerektiğinin bilincindedir (Friedland, 2015). Felluce'de yaşayan Sünni Müslümanlarla yapılan röportajlarda, IŞİD'in kusurlarının bulunduğu vurgu yapmalarına rağmen onlara sağladığı sosyal ve sağlık imkânlarının Irak Devleti'nden daha iyi olduğunu düşündükleri çoğu kişi tarafından ifade edilmiştir (Foreignpolicy, 2014).

Örgüt devlet kurumlarının oluşturulması ve askeri harcamaların finanse edilmesi için büyük bir enerji harcamaktadır. Kontrol altına aldıkları topraklarda yaşayan halkı yönetebilmek için hizmet sağlamak zorunda olduklarını düşünmektedir. IŞİD'in hâkimiyeti altında olan topraklar yaklaşık 100 bin km karelik geniş bir alan oluşturmakta olup bu topraklarda yaşayan 8-10 milyon civarında bir halk kesiminin bulunduğu kabul edilmektedir. Sadece bulunduğu bölgede değil uluslararası alanda da halifelik ilanından sonra El-Bağdadi'ye biat eden gruplar olmuştur. Bunlardan başlıcaları Nijerya Boko Haram örgütü, Lübnan'da Özgür Baalbek Sünniler Tugayı, Mısır'daki Ensar Beytül Makdis, Filipinlerdeki Ebu Seyyah ve Libya'daki Ensar el-Şeriat gruplarıdır.

2014 yılının Ekim ayında Libya'nın Derna şehrinin bir kısmının kontrolünü ele geçiren 800 radikal militan IŞİD'e bağlı olduklarını ve El-Bağdadi'yi halife kabul ettiklerini açıklamışlardır (Maggie, 2014). Bu gibi örgütler sayesinde uluslararası alanda desteğini artıran IŞİD küresel anlamda da yapılanmaktadır. Fransa'da Charlie Hebdo saldırısını gerçekleştiren Kouachi kardeşler ve market saldırılarını gerçekleştiren Amedy Koulibaly (Gazeteciler Online, 2015) ve Amerika'da Teksas'taki saldırıyı gerçekleştiren Elton Simpson (USA Sabah, 2015) gibi sempatizanları bulunmaktadır. Bu saldırılar ve uluslararası alanda aldığı desteğe bakıldığında örgütün daha önce hiçbir terör örgütünde görülmemiş boyutlara varan bir küresel bir yapılanma içerisinde olduğu

neticesine ulaşılmaktadır. Öncelikli hedefi olan Irak ve Suriye topraklarındaki hâkimiyeti sağladıktan sonra dünya çapında saldırılara ağırlık vereceği değerlendirilmektedir.

1.5. Lideri

IŞİD'in şu anki lideri konumunda olan Ebu Bekir el-Bağdadi'dir ve hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Kendisi ile ilgili bilgilere ulaşılmasını istememektedir. Çatışma ortamında dahi grup liderlerine emirler verirken yüzündeki maskeyi çıkartmamakta ve bu nedenle "gizli şeyh" olarak adlandırıldığı iddia edilmektedir (The Guardian, 2014). Bağdadi, 1971 yılında Bağdat'ın 125 km kuzeyinde bulunan Samarra şehrinde doğmuştur (Rewards for Justice, 2014). ABD'ye ve BM "El-Kaide Yaptırım Komitesi"ne göre Bağdadi'nin kullandığı diğer isimler "Ali-el-Bedri-el-Samarri", "Dr.İbrahim", "Awwad İbrahim" ile takma ismi olan "Abu Du'a"dır (UN Al-Qaida Sanctions List, 2014).

Bağdadi dindar, Selefî bir ailede yetişmiştir. Ailesi Abbas Aşireti'nin Bedri kolundadır. IŞİD bu bilgiye dayanarak Bedri kolunun Hz. Muhammed'in mensup olduğu aşiret olan Kureyş aşiretine kadar dayandığını, dolayısıyla Bağdadi'nin de Hz. Muhammed'in soyundan geldiğini iddia etmektedir. Halifelüğün ön şartı olan Kureyş soyundan gelmenin cihadî gruplar için önemi çok büyüktür. Bağdadi lisans, master ve doktora eğitimini Bağdat'ta bulunan İslami Üniversite'de İslami İlimler alanında tamamlamıştır. Felluce'de 2003 yılında bir camide imamlık ve hatiplik görevlerinde bulunmuştur. Şer'i ilimler ve fıkıh alanlarında uzman olan Bağdadi Tekrit Üniversitesi'nde profesörlüğe kadar yükselerek dersler vermiştir. Nüfuzlu bir aileden geldiği bilinen Bağdadi'nin ailesi de selefî akımına mensup davetçiler olarak bilinmektedir (Timeturk, 2014).

2. IŞİD'in İnsan Gücü ve Kaynağı

IŞİD'in sahip olduğu insan gücü hakkında farklı kaynaklarda farklı rakamlara ulaşılma ile birlikte net bir sayı ortaya koymak şu anki konjektörde çok da mümkün gözükmemektedir. BBC ve CNN haber kaynakları başta olmak üzere farklı kaynaklarda Irak ve Suriye'de 20.000 ile 31.500 arasında IŞİD savaşçısının bulunduğu belirtilmektedir (BBC, 2014; Karadsheh, Sciutto, ve Smith-Spark, 2014; Lister, 2014). Nicelik olarak bir tahmin yapılabilse de niteliksel olarak bu savaşçıların kaç tanesinin doğrudan örgüt liderine bağlı olduğu veya örgütün ideolojisi ile örtüşüp örtüşmedikleri hususlarında net bir bilgiye sahip olunamamaktadır. Buradaki savaşçıların bazılarının zorla tutulduğu bazılarının ise kişisel çıkarları uğruna örgütte bulunmaları nedeniyle yapılan tahmin aralıkları genişleyebilmektedir (BM Raporu, 2014).

Irak-Şam İslam Devleti'nin ilan edilmesi ile IŞİD'e yabancı savaşçı katılımı hız kazanmıştır. Suriye'deki muhalif kaynaklara göre 2013 yılında Bağdadi'nin IŞİD'in kuruluşunu ilan ettiğinden sonraki dönemde Suriyeli muhaliflerin yüzde 40'ı, Nusra Cephesinde savaşanların ise yüzde 60'ı IŞİD saflarına geçmiştir (Barrett, 2014). Çatışmaların mevcut haliyle süreceği düşünülürse 2015 yılı sonunda IŞİD'teki yabancı militanların 2013'te ölenlerin dört katı olacağı tahmin edilmektedir (Zelin, 2014a).

CIA kaynaklarına göre IŞİD'in bünyesinde bulunan 15.000 savaşçıdan 2.000'e yakını Batılı ülkelerden Suriye'ye intikal eden yabancılardan oluşmaktadır. Ancak bu savaşçıların ne kadarının IŞİD'e ne kadarının Suriye rejimine karşı savaşan saflarda yer aldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Iraklı bir parlamenter ise IŞİD'in savaşçıların % 30'unun yabancı savaşçılardan oluştuğunu belirtmektedir (Karadsheh, Sciutto ve Smith-Spark, 2014). Bir diğer kaynağa göre ise IŞİD bünyesinde en az 81 farklı ülkeden 12.000'den fazla IŞİD militanı bulunduğu ve bunların 3.000 civarının da Batılı ülkelerden geldiğine dair veriler bulunmaktadır (Lister, 2014; Barrett, 2014). Batı ülkelerinden gelen militanlar daha çok Avrupa Birliği, ABD, Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda'dandır (Barrett, 2014). Musul ele geçirilmeden önce yabancı militan sayısı 3.000-10.000 civarında iken 2014 yılı Haziran ayında Musul'un ele geçirilmesi ve hilafetin ilanının ardından IŞİD'e katılımında büyük bir artış olmuştur (BM Raporu, 2014; Gorman, Malas, ve Bradley, 2014). Örgüte fiili olarak katılmayıp bulunduğu coğrafyalardan örgüte destek

veren ve bağlılıklarını bildiren birçok radikal grupların var olduğu bilinmektedir. Bu grupların yer aldığı ülkelerden bazıları; Libya, Tunus, Cezayir, Nijerya, Pakistan, Filipinler ve Endonezya'dır. Lübnan ve Suudi Arabistan'da ise IŞİD ile iş birliği içinde olan yerel destekçi gruplar mevcuttur. Ürdün'deki radikal gruplar ise daha ziyade El-Kaide'yi ve El-Nusra'yı desteklemektedir (Lister, 2014).

Suriye'deki IŞİD'e ait savaşçıların yüzde 70'inden fazlası –Suriyeli olmayan- yabancı ülkelerden gelen militanlardan oluştuğu tahmin edilmektedir. Bu yabancı ülkelere gelen savaşçıların büyük bir kısmını Afganistan, Pakistan ve Orta Asya'dan gelenler oluşturmaktadır. Suriye'deki yabancı savaşçıların sosyal medya hesapları üzerinden yapılan bir araştırmada ise araştırmaya konu olan savaşçıların yüzde 55'inin IŞİD üyesi olduğu ortaya çıkmıştır (Carter, Maher ve Neumann, 2014).

Suriye İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Temmuz ayından itibaren IŞİD'e 6.000 militan katılmış ve bunların 5.000'ini Suriyeliler oluşturmaktadır. Örgüte katılımın geçtiğimiz yaz aylarında en yüksek seviyeye ulaştığı, katılanların 100'ünün Suriye ve Irak dışından gelenlerden oluştuğu tespit edilmiştir. Örgüte katılanlara ilk olarak Halep ve Rakka kamplarında askeri eğitim verilmektedir. FBI verilerine göre Suriye civarındaki farklı cihatçı örgütlere katılmak için 100'ün üzerinde Amerikalının Suriye'ye gittiği, 10-12 Amerikalının ise IŞİD'e katıldığı ve bunlardan en az iki tanesinin silahlı çatışmalar esnasında öldürüldüğü belirtilmiştir. İngiliz kaynakları (Gorman, Malas ve Bradley, 2014), 500 İngiliz'in Suriye'deki radikal cihatçı gruplara katıldığını ve bu katılımların büyük bir çoğunluğunun ise IŞİD'e olduğunu bildirmektedirler.

1990-2010 yılları arasında yapılan araştırmalarda IŞİD'e katılan yabancı savaşçıların yaklaşık % 11'inin geri döndüğü sonuçlarına ulaşılmıştır (Hegghammer, 2013). Fransa 2011 Ekim ayında "Radikalleşme Farkındalık Ağı" adında bir merkez kurarak vatandaşlarına radikal İslam konusunda bilgilendirme yapmakta ve çevrelerinde bu durumda olanları bu merkeze bildirmelerini istemektedir (Barrett, 2014). Böylelikle IŞİD'e katılımları en aza indirmeye çalışmakta ve IŞİD saflarına katılıp ülkeye dönenleri tespit ederek bu kişileri rehabilite etmeyi amaçlamaktadır.

IŞİD'in savaşçı kadrosu Iraklılar ve Iraklılardan olmayanlar şeklinde ayrılmaktadır. IŞİD, "hilafetin yeniden inşası," "İslam Devleti" ve "cihat" gibi İslamiyet'e ait geleneksel kavramları internet gibi modern bir araçla propaganda amaçlı etkin bir şekilde kullanmaktadır. Güçlü propaganda sayesinde bölge dışından da katılım artmakta Suriye iç savaşı ile bu katılım ivme kazanmıştır. Zerkavi döneminde yönetici ve militan kesimde Iraklı olmayanlar çoğunluğu oluştururken daha sonraki dönemde ise Irak İslam Devleti örgütlenmesine yönelik yapılanma ile birlikte örgüt içerisinde "Iraklılaşma" yoğunluk kazanmıştır (Zelin, 2014b).

Suriye'deki savaş ortamı devam ettikçe savaşan gruplar arasında karşılıklı geçişler olmakta ve bu geçişler daha çok radikal bir grup olan IŞİD tarafına doğru olmaktadır. Şam'da Özgür Suriye Ordusu Savaşçısı ile yapılan görüşmede: "IŞİD resmi olarak devlet olduğunu ilan ettiğinde yabancı ülkelere gelen savaşçılarımızın % 30 ila % 40'ı IŞİD'e katıldı. El-Nusra Cephesinde bulunanların da % 60-70'i IŞİD'e katıldı." (Barrett, 2014) şeklinde açıklamıştır.

Örgüt hapisane mahkûmlarının serbest bırakılması ile ciddi insan kaynağı sağlamaktadır. Irak'ta özellikle Şiiiler tarafından tutuklanan Sünni mahkûmlarının tutulduğu hapisanelere düzenledikleri operasyonlarla çok sayıda mahkûmun serbest kalmasını sağlamışlardır. Bu şekilde Sünni halkın desteğini kazanmayı amaçladıkları gibi serbest kalan mahkûmlardan yeni savaşçıları kazanmayı da amaçlamaktadırlar. 2013 yılında Ebu Gureyb ve Taji hapisanelerine gerçekleştirilen baskınlarla 500'ün üzerinde mahkûmu serbest bırakarak eleman kazanan örgüt, Haziran 2014'te gerçekleştirdiği ve Musul'u ele geçirdiği harekât sonrasında da Musul'da 1200'e yakın mahkûmu serbest bırakmıştır (Cockburn, 2014). Böylece özgürlüklerine kavuşturduğu insanları kendi örgütlerine sadık vatandaşlar haline getirmeyi başarmaktadırlar.

Örgütün İnsan Kaynağına Temel Teşkil Eden Unsurlar

Bu bölümde öncelikle örgütün ideolojisinin dayanmış olduğu temel felsefe ortaya konulmaya çalışılacaktır. Daha sonra da örgütün ekonomik gücü ve insan gücü kaynağı ile ilgili bilgi verilerek örgütün yapılanması hakkında daha detaylı bilgi edinilmesi sağlanacaktır.

2.1. İdeolojisinin Dayandığı Temel Felsefe

İŞİD'in ideolojik alt yapısını, Taliban ve El Kaide gibi örgütlerde olduğu gibi, Selefilik² akımı oluşturmakta; dini fanatizm, Batı karşıtlığı ve terörizmle bu durum pekiştirilmektedir (Mamouri, 2014). Onlara göre din ile devlet arasında bir fark yoktur. Bütün kararlar radikal şeriatın hüküm sürdüğü İslam devleti altında alınır ve İslam Devleti'nin hüküm sürdüğü alanlarda uygulanır (Friedland, 2015).

Selefi akımı dindeki gelişmeleri reddetmekte ve bunları din dışı olarak değerlendirmektedir. Kendisi gibi düşünmeyenleri sapkın ve kâfir olarak nitelendirmektedir. Ayrıca bu kimselerin ölümle cezalandırılması gerektiğine inanmaktadırlar (Friedland, 2015). Selefilik'in sahip olduğu bu ideolojik temellere göre ötekileştirme ve radikalleşmeye yatkın bir anlayış olduğu değerlendirilmektedir. Felsefesi bu şekilde temellenmiş olan dini motiflerle kurgulanmış terör örgütlerinin "Batı bizi eziyor, onun maşası olan tağut, yani yalancı İslamcılar da onlarla işbirliği yapıyor" yorumları ve bu ülkelerin Dârül Harp olarak nitelendirilmesini sağlamak ve böylelikle buralardaki sivil ölümlerine meşru bir zemin oluşturulmaktadır (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015). Modernlikten dışlanmaya dini bir anlam kazandırmakta ve böylece kişinin kendini kurban etmesi, ötekileştirilmeyle birlikte savaşmanın da bir yolu olmaktadır (Khosrokhavar, 1995: 249-250).

İŞİD, ideolojisine Baas rejimlerinde rastlanılan Marksist-Arap milliyetçiliğini farklı bir şekliyle eklemiştir. İŞİD bu milliyetçiliği Marksist-Selefi anlayışı üzerinden şiddet yanlısı, cihadî bir etkileşimle kurgulamıştır. Bu kurgulamada Batı'nın yaptığı müdahaleleri kendi lehine kullanmış ve halkı alternatifsizliğe sürükleyerek Selefi ve Vahhabi geleneğini siyasallaştırarak şiddet yanlısı bir oluşuma evrilmesini sağlamıştır (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015).

İŞİD, hilafeti ilan etme amacını gerçekleştirdikten sonra (Lewis, 2014), Irak ve Levant (Doğu Akdeniz) bölgesinde yaşanan otorite boşluğundan faydalanarak şeriatla yönetilen bir İslam Devleti kurma amacındadır (Laub ve Masters, 2014). Gerçekleştirmek istediği amacı için öncelikle; kısa vadede sahip olduğu topraklardaki otoritesini hissettirmek, Suriye ve Irak'ta genişlemek istemektedir. Bu amacına ulaşmak için toplumsal çatışma ortamını körüklemeyi bir taktik olarak kullanmakta ve bunu da Sünni ve Şii etnik ayrımcılığı üzerinden inşa etmektedir. Şii sivilleri katlederek Sünnilerin desteğini artırmayı planlamaktadır. Orta vadede Irak ve Suriye'yi ele geçirdikten sonra buradaki toprakların tam hâkimi olmak ve uzun vadede ise öncelikle Ürdün ve Suudi Arabistan olmak üzere diğer komşu Sünni ülkeler bulunmaktadır (Friedland, 2015).

Örgütün İngilizce yayın organlarından bir tanesi olan "*Dābiq*" dergisi, örgütün stratejisini politik ve dinî otoritenin tesis edilmesinden önce silahlı güç aracılığıyla fiziki kontrolün sağlanması olarak açıklamaktadır (Lewis, 2014). Dergide örgütün beş adımdan oluşan bir stratejisinin olduğu

² Selefilik; İslâm'da bir inanış şekli olarak ortaya çıkan bir akımdır. Temelinde İslâm'ın ilk yıllardaki gibi duru bir şekilde, bidatlerden, geleneklerden arınmış bir halde yaşanması felsefesi hakimdir (Hakyemez, 2014). Selefilik bir mezhep değil bir metod ve yaklaşım biçimidir (Sönmez V. , 2010). İslâm'da dirilişi hedefleyen bu Selefilikte bu amacını çağın şartlarına göre, günü yorumlayarak değil İslâm'ı ilk dönemine göre yaşayarak gerçekleştirebileceği değerlendirilmektedir ve bu ilk döneme dönüşümün gerektiğinde "zor kullanımlar" olması gerektiği düşüncesi bulunmaktadır. (Sönmez K. , 2007; Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015). Bu yaklaşım tarzı zamanla İslami kesimde yaşanan sorunların kronikleşmesine, amaçla araç karmaşıklığı yaşanmış ve dini inanıştan çok bir yeniliği reddeden politik bir kimlik haline dönüşerek aksiyonel bir hal almıştır. Şekilcilik esası öncelenmiş ilk dönemden sonra gelen her türlü kazanım reddedilmiştir (Yılmaz, 2014).

belirtilmektedir: hicret (İslam Devletine göç), cem (birleşmek), zalimleri durdurmak, temkin ve hilafet. Bu beş adımın da artık tamamlandığı belirtilmektedir (Dâbiq, 2014).

Musul'da IŞİD'le birlikte 10 gün geçiren Alman gazeteci Jürgen Todenhöfer IŞİD'in amacının, dünyayı fethetmek ve Kuran'a inanmayan herkesi öldürmek olduğunu, IŞİD militanlarının demokrasiyi benimseyen bütün inanç sistemlerinin ortadan kaldırılması gerektiğini büyük bir coşku ve inançla dile getirdiklerini belirtmektedir (Greyvenstein, 2015). Bağdadi, dünyadaki tüm Müslümanlara IŞİD'in sahip olduğu ve ilan ettiği bölgeye hicret etmeleri çağrısında bulunmuştur. Ayrıca vurgu yaptığı hususlar örgütün ideolojisi açısından önemlidir: "İslam hiçbir zaman barışın dini olmadı. İslam, savaşın dinidir. Hiç kimse, başlattığımız savaşın İslam Devleti'nin savaşı olduğuna inanmamalı. Bu tüm Müslümanların savaşıdır, İslam Devleti de bu savaşa öncülük ediyor. Bu Müslümanların kâfirlere karşı savaşıdır." (BBC Türkçe, 2015).

IŞİD kendi ideolojisinden olmayan herkesi kâfir olarak görmekte ve onların öldürülmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu yüzden IŞİD orada herhangi bir etnik kimlik, kadın, çocuk, yaşlı gözetmeksizin Yezidi, Kürt, Türkmen, Şebek, Sünni ve Şii'leri öldürmektedir (UNAMI/OHCHR, 2014). Musul ele geçirildiğinde orada 3000 yıldır yaşayan Hristiyanların ve Nasırlıların evlerine işaretler konulmuştur. Musul'da IŞİD militanları tarafından otomobillerle hoparlörlerden duyurular yapılmıştır. Onlar için üç seçenek sunulmuş: İslamiyet'i seçmek, cizye ödemek (470 dolar) ya da ölmek. Tamamına yakını şehri terk etmeyi seçmiştir (Clarion Project, 2014). Rakka ele geçirildikten sonra şehirdeki Şii camileri ve kiliseler yok edilmiştir. Şehrin en büyük kilisesi ise İslami Merkez'e dönüştürülmüştür. Rakka 'da yaşayan 4000'in üzerinde Hristiyan şehir terk etmek zorunda kalmıştır (Vice News, 2014).

BM Raporlarında 2014 yılının ilk sekiz ayında IŞİD tarafından gerçekleştiren eylemler sonucunda Irak'ta 8,493'ü ölümlerle sonuçlanmak üzere en az 24,015 sivil zayıatın gerçekleştiği açıklanmıştır (UNAMI/OHCHR, 2014). Bu coğrafyada yaşanan durumdan kaçmak amacıyla göç eden 3 milyonu aşkın Suriyeli ve 1,8 milyon civarında Iraklı ise mülteci durumuna düşmüştür (BM Raporu, 2014). İsrail'in Gazze saldırılarının yaşandığı 2013 yılında IŞİD'in İsrail'e yönelik hiçbir saldırıda bulunmayışı eleştirildiğinde ise, kendileri tarafından Müslümanlar arasındaki münafıklar ve kâfirler ortadan kaldırılıp İslâm Devleti kurulduktan sonra sıranın İsrail'e geleceğini açıklamıştır (!) (Cengil ve Aydın, 2014).

2.2. Örgütün Ekonomik Gücü

IŞİD, ulusal ve uluslararası düzeyde finanse edilen bir terör örgütüdür (Erdoğan ve Deligöz, 2015). Dünya üzerindeki diğer terör örgütlerine kıyasla kendisinin finansmanını sağlayabilecek yeterliliğe sahip bulunmaktadır. 2006 yılında kriminal alanlardan 70-200 milyon dolar arasında bir gelirin olduğu tahmin edilirken, bu gelirin 2014 yılında 2 milyar olduğu tahmin edilmektedir (Levitt, 2014). Bir başka kaynağa göre örgütün servetinin 2,4 milyar doları aşmış olduğu iddia edilmektedir (Chulov, 2014). IŞİD, Irak ordusundan geriye kalan Amerikan yapımı askeri teçhizatı da ele geçirmiştir. Farklı kaynaklardaki bilgilere göre Musul'a yapılan saldırılar başlamadan önce IŞİD'in sahip olduğu servet 865 milyon dolarken, burada ele geçirilen pahalı askeri teçhizatlar ve yağmalanan bankalardaki paralarla birlikte 2 milyar doları aştığı ifade edilmektedir (Chulov, 2014; Bingöl ve Varlık, 2014; Lister, 2014).

Rakka'dan Musul'a uzanan geniş bir bölgede etkin olan IŞİD'in önemli ekonomik kaynakları ganimet, haraç, bağış, kaçakçılık, antika eser satışı, vergi, adam kaçırma, fide, kadın ticareti ve petroldür. Iraklı yetkililere göre 2013'te IŞİD'in sadece Musul'dan elde ettiği haraç gelirleri aylık 8 milyon doları bulmaktaydı (Qarawee, 2013). IŞİD'e gelir sağlayan antik eser kaçakçılığı da azımsanmayacak derecededir. Örgütün ele geçirdiği sadece Nabuk kentindeki 8000 yıllık tarihî eserlerin satışından 36 milyon dolar kazandığı tespit edilmiştir (Chulov, 2014).

Örgütün uluslararası gelir kaynağı olarak bağışlar hem IŞİD'in görevlendirdiği güvenilir şahısların ülkeleri gezerek toplamasıyla hem de sosyal medya vasıtasıyla toplanmaktadır (BM Raporu, 2014). ABD Hazine Dairesi'nin yapmış olduğu araştırmalarda örgütün dış ülkelerden

önemli ölçüde maddi yardım sağladığı bilgilerine ulaşılmış fakat bu yardımların devlet kanalıyla yapıldığına dair herhangi bir kanıt ulaşılamamıştır (Boghardt, 2014a; Boghardt, 2014b; Boghardt, 2014c; Rogin, 2014b).

Halktan topladığı vergi, haraç, şirketlerden aldığı rüşvet, kaçakçılık silah ve uyuşturucu ticareti ve rehinelerden elde ettiği fidyeler gelir kaynaklarından bazılarıdır. Yurt dışındaki sempatanlardan gelen yardımlar (Telegraph, 2014), dış ülkelere gelen bağışlar (Boghardt, 2014a; Boghardt, 2014b; Boghardt, 2014c) ve kendisine biat eden gruplardan elde edilen gelirler de önemli kazanç sahalarındandır. Bağdadi'nin yönetime geçmesinden sonra 2010 yılından 2014 yılına kadar geçen süre içerisinde gasptan elde edilen gelirin 12 milyon dolar olduğu tahmin edilmektedir (Lister, 2014). Ayrıca IŞİD ele geçirdiği bölgelerdeki devlet kurumları ve bankalara el koymakta, bölgedeki halkın servetlerini yağmalamakta, şirketleri ve çiftlikleri haraca bağlamaktadır (Cronin, 2015; BM Raporu, 2014). Bölgedeki Müslüman olmayan halktan onları koruması karşılığında cizye adı altında vergi almaktadır. Bu geliri şeriatın bir gerekliliği olarak sunan bir IŞİD yetkilisi, 23 Ocak 2014 tarihinde gayri-Müslimlerle yapılan ve El-Bağdadi tarafından da onaylanan anlaşmaya göre cizye ödemeyi kabul eden Hristiyanlara zarar vermediklerini ifade etmektedir (Vice News, 2014). Böylelikle onların güvenliklerini sağlamaları karşılığında böyle bir vergi çeşidini aldıklarını ifade etmekte ve bu durumu meşrulaştırmaya çalışmaktadırlar.

IŞİD'in finans kaynağının % 8 ile % 10 arasındaki bir kısmı haraç gelirlerinden oluşmaktadır (BM Raporu, 2014). 2014 yılından bu zamana kadar adam kaçırma ve fideye üzerinden 20 milyon dolar civarında gelire sahip olduğu iddia edilmektedir (US Department of Treasury, 2014). Bu duruma dört Fransız rehineye 18 milyon dolar karşılığında serbest bıraktığı örneği verilebilir. IŞİD'in elinde bulunan Dicle ve Fırat nehirleri arasındaki bölge eğer düzenli olarak ekilebilirse yıllık 200 milyon dolar civarında gelir elde edilebileceği belirtilmektedir (Simpson ve Philips, 2015). IŞİD eline geçirdiği topraklarla birlikte Irak'ın buğday üretiminin de % 40'ını elinde bulundurmaktadır (Flick, 2014). IŞİD'in en büyük gelir kaynağını petrolden elde etmektedir. Irak ve Suriye bölgesindeki ele geçirdiği topraklardaki petrol rafinelerini gasp etmekte ve çıkarılan petrolü pazarlamaktadır (Cronin, 2015). ABD'nin hava saldırıları sonucu rafinelerin vurulması neticesinde petrol gelirlerinin azaldığı tahmin edilmesine rağmen 250.000 ile 1,5 milyon dolar arasında günlük gelir elde ettiği tahmin edilmektedir (BM Raporu, 2014; Lister, 2014; Salman ve Bayoumy, 2014).

IŞİD şeriata dayandırdığı gelir kaynaklarının yanında çocuk kaçakçılığı ve kadın ticareti, kendi ideolojisi ile bir paradoks oluşturmaktadır. BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (OHCHR) ve BM Irak Yardım Misiyonu (UNAMI) tarafından müşterek olarak hazırlanan "Irak'taki Çatışmalarda Sivillerin Korunmasına Dair Rapor"da bu duruma vurgu yapılmıştır. Raporda; bölgede yaşayan Sünni olmayan çoğunluğu Hristiyan, Yezidi ve Şii olan kadın ve çocukların inançlarının baskıyla değiştirilmek istendiği, aksi durumda savaş ganimeti olarak köle gibi kullanılmak üzere alınıp satılacağı ve hatta bu kadın ticaretinin Musul'un El-Kudüs bölgesinde açılan bir satış ofisinde açık artırma ile gerçekleştirildiği belirtilmektedir (UNAMI/OHCHR, 2014). Görüldüğü gibi IŞİD'in ideolojisi ile çelişiyor olsa bile çok sayıda gelir kaynağı bulunmaktadır. Gelir kaynağının çok olması ideolojisini daha kolay yayılmasına, insan kaynağına daha kolay ulaşmasına yardımcı olmaktadır.

2.3. Medya ve Propaganda Gücü

IŞİD teknolojik imkanları en iyi şekilde kullanmakta ve bu alanda özellikle internette aktif bir şekilde rol almaktadır. Örgütün insan kazanma stratejisinde özellikle bölge dışından katılacaklar için sosyal medyada aktif rol oynamaktadırlar (BM Raporu, 2014). IŞİD'in kurulmasında önemli rol oynayan Zerkavi internetin anahtar unsur olması yönünde çalışmalarda bulunmuştur.

İnternette yaptığı çalışmalarla örgüte insan kazanma amacının yanında internette yayınladığı şiddet görüntüleriyle düşmanlarına korkutmak ve sindirme amacı gütmektedir. Ayrıca bölge halkını korkutarak yönetmeyi amaçlamaktadır (Kirdar, 2011).

Örgütün 2006 yılında “Al-Furkan Vakfı Medya Prodüksiyon”u kurmuş. Örgütün medya açısından çatı kurumlarından bir tanesi olan bu kuruluş örgüte ait doküman, CD, web sayfalarının dizaynı, dergi, broşür gibi faaliyetlerde bulunmaktadır (Roggio, 2007). 2013 yılında medya konseptini genişletmek amacıyla “Al-I'tisaam Meyda Vakfı”ni kurmuştur (Zelin, 2013). 2014 yılında özellikle batılı ülkelerdeki bireylere yönelik başta İngilizce olmak üzere Rusça, Almanca ve Fransızca dillerinde yayınlar üreten Batılı hedef kitlelere İngilizce, Almanca, Rusça ve Fransızca yayınlar yapan malzemeler üretmek amacıyla “Al-Hayat Medya Merkezi”ni kurmuştur (Gertz, 2014). 2014 yılı Temmuz ayında “Halifenin Dönüşü” adıyla İngilizce olarak yayınlanmaya başlanan “*Dabiq*” Al-Hayat Medya bünyesinde çıkarılmaktadır. IŞİD topraklarında yaşanan olaylar, aylık yayımlanan popüler videolardan kesitler, dini bilgiler ve siyasi değerlendirmelerin bulunduğu dergide Batı karşıtlığı ön plana çıkmaktadır.

2015 Haziran ayında Türkçe olarak dijital ortamda yayına başlayan “*Konstantiniyye*” adlı dergi aylık olarak yayınlanmakta ve *Dabiq* ile paralel konuları işlemekte kapsam olarak *Dabiq*’e göre daha sınırlıdır.

Örgütün “bölge dışından IŞİD’e katılmak isteyenlere ilişkin yol haritası sunmak maksadıyla “*Insigt into the Islamic State*” adlı raporlar yayınlamaktadırlar (Becker, 2014). Ayrıca akıllı telefon uygulamaları (Lister, 2014), farklı dillerde yayın yapan El Beyan adlı radyo kanalı (The Daily Telegraph, 2015) bulunmaktadır.

Sosyal medyada *hashtag* uygulamaları ile sürekli organize olmaktadır ve takipçilerine düzenli olarak propaganda amaçlı görsel materyaller paylaşmaktadırlar (Berger, 2014). Diğer radikal İslami gruplara göre sosyal medyada en organize örgüttür (Sheera, 2014).

Video paylaşım sitelerinden sürekli olarak ölü cihatçıların, şiddet içerikli unsurları barındıran görüntüleri paylaşan örgütün en çok izlenen videosu 17 Mart 2014 tarihinde paylaşılmıştır. “*Salil el-Sawarim I*” adlı video yaklaşık bir saat süren video bir günde 56.998 farklı Youtube hesabı tarafından izlenmiştir. Yayımlanmasından sonra ise *Twitter*’da 60 saat içerisinde 32,313 kez *retweetlenmiş* ve takip eden iki ay içerisinde ise 807,25 kez *retweetlenmiştir* (Prucja ve Fisher, 2014).

SONUÇ

IŞİD yerel bir örgüt olarak ortaya çıkmasına rağmen gün geçtikçe küresel bir terör örgütü haline dönüşmüştür. Örgütü oluşturan sosyal yapı da bu duruma paralel olarak gittikçe daha çok farklılaşmakta ve karmaşık bir yapıya bürünmektedir. Kendine has bir yapılanması ve ideolojisiyle diğer terör örgütlerinden ayrılan IŞİD’in sahip olduğu yapılanma uzmanlar tarafından anlaşılmasını güçleştirmektedir. Bu nedenle dünyanın baş etmekte zorlandığı küresel düzeyde bir tehdit unsuru haline gelmiştir.

IŞİD kuruluşundaki sosyo-politik ortam, ideolojik alt yapı, coğrafya, uluslararası bağlantıları, ekonomik kaynakları, iletişim ve propaganda yöntemleri ile diğer terör örgütlerinden ayrılmaktadır. IŞİD’i diğer örgütlerden ayıran özelliklerin fazla oluşu ve sahip olduğu bu özelliklerin hepsinin ayrı ayrı kendi içerisinde bir sistematik üzerine kurgulanması IŞİD’in farklı açılardan değerlendirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır.

Örgütün insan kazanma amaçlı kullanmış olduğu argümanlar ve ortaya koyduğu yöntemler açısından bakıldığında sosyal yapıyı ve hitap ettiği insan kitlesini çok iyi analiz ettiği ve buna yönelik stratejiler geliştirdiği uzmanlar tarafından kabul edilmektedir. Bu derece karmaşık bir yapıya sahip ve etkili stratejiler geliştirebilen bir örgütle mücadele edebilmek için de kullanmış olduğu stratejileri analiz etmek ve bu noktadan sonra da etkin politikalar üretmek gerekmektedir. Bugünün küreselleşen dünyasında, dünyayı tehdit eden bu derece önemli ve dünya gündemini

etkileyebilen bir örgütün yapılanmasının ortaya konulması, konu ile ilgili etkin politikaların üretilebilmesi için son derece önem arz etmektedir.

Bölgedeki ve dünya üzerindeki diğer terör örgütlerinden farklı olarak ortaya koyduğu söylemler ve tüm dünya üzerinde farklı coğrafyalarda gerçekleştirdiği eylemler örgütün küresel bağlamda çok iyi örgütlendiğinin bir göstergesidir. Farklı kitleleri hedef aldığı eylemleri ideolojisinin ve kurmak istediği hegemonyasının bulunduğu coğrafya ile sınırlı olmayacağı, hakimiyetini tüm dünya üzerinde sürdürmek istediğinin kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum örgütün küresel düzeyde bir sosyal ağa ve yüksek düzeyde iletişim gücüne sahip olduğunu göstermektedir.

IŞİD terör örgütünün bölgede etkinliğinin azaltılması ve neticesinde bitirilmesi hususunda önlemlerin alınması yalnızca bölge ülkeleri ile sınırlı kalmamalıdır. Küresel düzeyde bir terör örgütü ile mücadelede uluslararası koalisyon sağlanmalıdır. Gerçekleştirilecek mutabakat çerçevesinde örgütün finans kaynaklarını oluşturan petrol ticareti, uyuşturucu satışı gibi ekonomik yolların önüne geçilmelidir. IŞİD'i bu derece güçlenmesini sağlayan unsurların başında ekonomik gücü geldiği düşünüldüğünde, ekonomik gücünü kaybetmiş bir örgüte katılım da azalacaktır böylelikle örgüt savaşılabilecek yetisini de kaybedecektir. Örgüt hakimiyet altında bulundurduğu bölgede yaşayan halka sağladığı ücretsiz sosyal imkanlarla meşruiyet kazanmaktadır. Daha önce Irak yönetimi altında bulunan halk ekonomik açıdan daha rahat bir ortam sunan IŞİD'in hakimiyeti altında yaşamaktan daha memnun gözükmektedir.

Örgütün ideolojisini yaymak ve sesini duyurmak amacıyla kullandığı sosyal medya gücünü kırmak için sosyal medyada hakim olan uluslararası şirketlerin de mutabakata katılması gerekmektedir. IŞİD'e ait açılan sosyal medya hesapları ve siteleri kapatılmalı, bu hesapları ve siteleri açanların yerleri tespit edilerek gerekli yasal işlemler uygulanmalıdır. IŞİD'in öncelikli hedef kitlesini oluşturan gençlere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmeli, radikalleşmelerinin önüne geçilecek tedbirler alınmalıdır. Bu noktada gençlerin yoğun olarak kullandığı internet ortamı etkin bir araç kullanılabilir.

Ortadoğu coğrafyasındaki sosyo-politik durum göz önünde bulundurulduğunda IŞİD ve benzeri terör örgütlerinin bu bölgede ortaya çıkması tesadüfi bir durum değildir. Politik istikrarsızlığın hüküm sürdüğü bu bölgenin terör örgütleri için bulunmaz fırsatların olduğu bir alandır. Siyasi istikrarın olduğu, demokrasi geleneğinin yerleştiği, halkın yaşam standartlarının yükseldiği bir Ortadoğu'da bu tür terör örgütlerinin yayılma sahası mümkün olmayacaktır. Çünkü terör kaos ve otorite boşluğundan beslenir. Devlet otoritesinin olmadığı yerde meşru olmayan bir otorite çıkacaktır. Bu coğrafyada da bunun karşılığı IŞİD gibi terör örgütleri olarak vücut bulmaktadır.

IŞİD'in silahlı gücünün bitirilmesi, bölgedeki savaşçıların etkinliğinin tam anlamıyla sonlanması nihai açıdan bu bölgede terörün bitirildiğinin bir göstergesi olmayabilir. Sahip olduğu ideoloji yaşadığı müddetçe IŞİD gibi terör örgütleri bu coğrafyada var olacaktır. Dolayısıyla IŞİD'le mücadelede aynı zamanda onun ideolojisi ile de mücadele verilmelidir. IŞİD'in beslediği en önemli kaynak olan ideolojisinin yanlış olduğu özellikle gençlere vurgulanmalıdır. Sahip olduğu bu ideolojinin tarihsel bağlarının kuvvetli olması, yanlış da olsa dinin argümanlarla desteklendiğine halk tarafından inandırılması gibi nedenlerden dolayı bu sürecin kısa olmayacağı göz önünde bulundurulurken uzun vadeli planlar yapılmalıdır.

Üretilen bu politikaların uluslararası işbirliği ile etkin hale getirilebileceği, dolayısı ile de uluslararası işbirlikçi politikaların üretilerek uygulanmasının önemine vurgu yapmanın son derece etkili olacağı kanaatine varmış bulunmaktayız.

KAYNAKLAR

- Acun, C. (2014). Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (IŞİD). *Seta Perspektif*, (53), 1-6.
- Aljazeera. (2014). Aralık 13, 2015 tarihinde *Islamic State Caliph Lauds Iraq Rebellion*: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/07/islamicstate-caliph-lauds-iraq-rebellion-2014751257451777> 2. html adresinden alındı
- Arango, T. (2014). *Top Qaeda Leaders in Iraq Reported Killed in Raid*. Aralık 18, 2015 tarihinde The New York Times: http://www.nytimes.com/2010/04/20/world/middleeast/20baghdad.html?_r=0 adresinden alındı.
- Barrett, R. (2014). *Foreign Fighters in Syria*. New York: The Soufan Group Report.
- Becker, O. (2014). *ISIS Has a Really Slick and Sophisticated Media Department*. Kasım 24, 2015 tarihinde News Vice: <https://news.vice.com/article/isis-has-a-really-slick-and-sophisticated-media-department> adresinden alındı.
- Berger, J. (2014). *How ISIS Games Twitter?* Aralık 19, 2015 tarihinde The Atlantic: <http://www.theatlantic.com/international/archive/2014/06/isis-iraq-twitter-social-media-strategy/372856/> adresinden alındı.
- BBC. (2014). *Islamic State Fighter Estimate Triples-CLA*. Kasım 21, 2015 tarihinde BBC: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-29169914> adresinden alındı
- BBC Türkçe. (2015). *IŞİD Bağdadi'ye Ait Ses Kaydı Yayınlandı*. Kasım 17, 2015 tarihinde BBC: http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2015/05/150514_isid_bagdadi_mesaj adresinden alındı.
- Bilge Adamlar Kurulu Raporu. (2015). *Terörün Geldiği Yeni Boyut: Işid Örneği*. Ankara: BİLGESAM.
- Bingöl, O. ve Varlık, A. (2014). *IŞİD Raporu-002*. Ankara: Merkez Stateji Enstitüsü.
- BM Raporu. (2014). *SA933/ TG61: Birleşmiş Milletler genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı IŞİD Kararı*.
- Boghardt, L. P. (2014a). *Qatar and ISIS Funding: The U.S. Approach*. Kasım 27, 2015 tarihinde The Washington Institute: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/qatar-and-isis-funding-the-u.s.-approach> adresinden alındı
- Boghardt, L. P. (2014b). *Saudi Funding of ISIS*. Kasım 27, 2015 tarihinde The Washington Post Institute: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/qatar-and-isis-funding-the-u.s.-approach> adresinden alındı
- Boghardt, L. P. (2014c). *The Terrorist Funding Disconnect with Qatar and Kuwait*. Kasım 27, 2015 tarihinde The Washington Institute: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-terrorist-funding-disconnect-with-qatar-and-kuwait> adresinden alındı
- Carter, A. J., Maher, S. ve Neumann, P. R. (2014). *#Greenbirds: Measuring Importance and Influence in Syrian Foreign Fighter Networks Report*. London: ICSR.
- Cengil, M., ve Aydın, A. (2014). IŞİD (Irak Şam İslam Devleti): Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(6), 51-63.
- Cengiz, M. (2015). *IŞİD Dünya İçin Neden Şurpriz Oldu?* Aralık 9, 2015 tarihinde Global Politika ve Strateji: <http://globalpse.org/isid-dunya-icin-neden-surpriz-oldu/> adresinden alındı.
- CFR. (2014). *Islamic State Iraq Syria*. Kasım 27, 2015 tarihinde [www.cfr.com](http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-syria/p14811): <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-syria/p14811> adresinden alındı.
- Chulov, M. (2014). *How an Arrest in Iraq Revealed Isis's \$2bn Jihadist Network*. Aralık 01, 2015 tarihinde The Guardian: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/15/iraq-isis-arrest-jihadists-wealth-power> adresinden alındı.
- Clarion Project. (2014). *Last Christians Expelled From Mosul After 2,000 Years*. Aralık 2015, 13 tarihinde: <http://www.clarionproject.org/news/last-christians-expelled-mosul-after-2000-years> adresinden alındı.

Cockburn, P. (2014). *Mosul Emergency: Anarchy In Iraq As Militants Seize Northern Capital And Free 1,200 Prisoners In Jail Break*. Retrieved Aralık 8, 2015, from Independent: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/militants-seize-key-sections-of-iraqi-city-mosul-and-free-1000-people-in-prison-break-9520982.html> erişim adresinden alındı

Cronin, A. K. (2015). *ISIS Is Not a Terrorist Group?* Kasım 29, 2015 tarihinde Foreign Affairs on Digital Platforms: <http://www.foreignaffairs.com/articles/143043/audrey-kurth-cronin/isis-is-not-a-terrorist-group> erişim adresinden alındı

Dâbiq. (2014). *Dabiq #1*. Aralık 07, 2015 tarihinde jihadology: <http://jihadology.net/2014/07/05/al-hayat-media-center-presents-a-> adresinden alındı

Duman, B. (2013). *Irak İslam Devleti ve El-Nusra Cephesi Birleşiyor mu?* 6 Aralık, 2015 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi: <http://www.orsam.org.tr/yazigoster.aspx?ID=4407> adresinden alındı.

Erdoğan, Ş. ve Deligöz, E. (2015). Irak Şam İslam Devleti (İŞİD): Gücü ve Geleceği. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 14(1), 5-37.

Flick, M. (2014). *Special Report: Islamic State Uses Grain To Tighten Grip In Iraq*. Reuters.

Foreignpolicy. (2014). *The Blood Brothers of Anbar Sunni Arabs Iraq Islamic State*. Aralık 2010, 2015 tarihinde: http://www.foreignpolicy.com/articles/2014/09/12/the_blood_brothers_of_anbar_sunni_arabs_iraq_islamic_state adresinden alındı.

Friedland, F. E. (2015). *The Islamic State*. Clarion Project.

Gause, F. G. (2010). *The International Relations Of The Persian Gulf*. New York: Cambridge University Press.

Gazeteciler Online. (2015). *Fransa Saldırılarında İŞİD Kuşkusu*. Aralık 1, 2015 tarihinde: <http://www.gazeteci-leronline.com/newsdetails/15990-/GazetecilerOnline/fransa-saldirilarinda-isis-kuskusu-polis-o-kadinin> adresinden alındı.

Gertz, B. (2014). *New Al Qaeda Group Produces Recruitment Material for Americans*. Aralık 19, 2015 tarihinde The Washington Free Beacon: <http://freebeacon.com/national-security/new-al-qaeda-group-produces-recruitment-material-for-americans-westerners/> adresinden alındı.

Greyvenstein, H. M. (2015). *Q&A: German Journalist On Surviving ISIL*. Aralık 16, 2015 tarihinde. Al Jazeera: <http://www.aljazeera.com/indepth/2014/12/qa-german-journalist-surviving-isil-20141224164752725983.html> adresinden alındı.

Gorman, S., Malas, N. ve Bradley, M. (2014). *İŞİD'in zalim başarısının sırrı*. Aralık 9, 2015 tarihinde The Wall Street Journal: <http://www.wsj.com/articles/SB10001424052970203966604580131510414438900> adresinden alındı

Gürler, R. T. ve Özdemir, Ö. B. (2014). El Kaide'den Post-Kadide'te Dönüşüm: İŞİD. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 113-155.

Hakyemez, C. (2014). *İŞİD'in Akaid/İdeolojisi ve Selefi Ekolü ile Olan İlişkisi*. 7 Söz, 2(18), 10-13.

Heater, S. (2014). *Isis Now Targeting Women With Guides On How To Be The 'Ultimate Wives Of Jihad*. Aralık 18, 2015 tarihinde The Independent: <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/isis-now-targeting-women-with-guides-on-how-to-be-the-ultimate-wives-of-jihad-9830562.html> adresinden alındı

Hegghammer, T. (2013). Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Jihadists. *American Political Science Review*, 107(1), 1-15.

Holmes, O. (2014). *Reuters*. Kasım 6, 2015 tarihinde Al Qaeda breaks link with Syrian militant group ISIL. adresinden alındı

Ishaan, T. (2014). *The ISIS Or ISIL? The Debate Over What To Call Iraq's Terror Group*. Aralık 16, 2015 tarihinde *Washington Post*: <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2014/06/18/isis-or-isil-the-debate-over-what-to-call-iraqs-terror-group/> adresinden alındı.

Jamal, A. A. (2015). *ISIS 'Manifesto' Spells Out Role for Women*. Aralık 17, 2015 tarihinde The Atlantic: <http://www.theatlantic.com/education/archive/2015/03/isis-manifesto-spells-out-role-for-women/387049/> adresinden alındı.

Kaplan, E. (2006). *Council on Foreign Relations*. Aralık 12, 2015 tarihinde www.cfr.org: <http://www.cfr.org/iraq/abu-hamza-al-muhajir-zarqawis-mysterious-successor-aka-abu-ayub-al-masri/p10894> adresinden alındı.

Karadsheh, J., Scitutto, J. ve Smith-Spark, L. (2014). *How Foreign Fighters Are Swelling ISIS Ranks In Startling Numbers*. Kasım 25, 2015 tarihinde CNN News: <http://edition.cnn.com/2014/09/12/world/meast/isis-numbers/index.html?iref=allsearch> adresinden alındı

Khosrokhavar, F. (1995). *Le Quasi-Individu: De La Neocommunaute a la Necro-communaute*. Dubet ve Wiewiorka (Düz.) s. 235-256.

Kirdar, M. J. (2011). *Al Qaeda In Iraq*. Center For Strategic and International Studies. Washington DC: CSIS.

Laub, Z. ve Masters, J. (2014). *Islamic State in Iraq and Greater Syria*. Kasım 25, 2015 tarihinde Council on Foreign Relations.: <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-greater-syria/p14811> adresinden alındı

Levitt, M. (2014). *Declaring an Islamic State, Running a Criminal Enterprise*. Kasım 14, 2015 tarihinde The Hill: <http://thehill.com/blogs/pundits-blog/211298-declaring-an-islamic-state-running-a-criminal-enterprise> adresinden alındı.

Lewis, J. (2014). *The Islamic State: A Counter-Strategy for a Counter-State*. Kasım 21, 2015 tarihinde Middle East Security: <http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Lewis-Center%20of%20gravity.pdf> adresinden alındı.

Lister, C. (2014). *Profiling the Islamic State Report No:13*. Washington: The Brooking Institution.

Maggie, M. (2014). *Libyan City Declares Itself Part Of Islamic State Caliphate*. Aralık 18, 2015 tarihinde www.cp24.com adresinden alındı.

Mamouri, A. (2014). *Why Islamic State Has No Sympathy For Hamas*. Aralık 13, 2015 tarihinde: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2014/07/islamic-state-fighting-hamas-priority-before-israel.html#> adresinden alındı.

Qarawee, H. A. (2013). *Al-Qaeda Sinks Roots in Mosul*. Aralık 02, 2015 tarihinde Al-Monitor: <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2013/10/al-qaeda-mosul-iraq-sunnis-minorities.html#> adresinden alındı.

Prucja, N., ve Fisher, A. (2014). *Is This the Most Successful Release of a Jihadist Video Ever?* 02 Aralık 2015 tarihinde Jihadica: <http://www.jihadica.com/is-this-the-most-successful-release-of-jihadist-video-ever> adresinden alındı.

Rewards for Justice. (2014). *Abu Du'a Wanted Departmen Of State*. Aralık 4, 2015 tarihinde http://www.rewardsforjustice.net/english/abu_dua.html# adresinden alındı.

Rogin, J. (2014a). *U.S. Ignored Warnings Before ISIS Takeover of a Key City*. Kasım 26, 2015 tarihinde The Daily Beast <http://www.thedailybeast.com/articles/2014/07/10/u-s-ignored-warnings-before-isis-takeover-of-a-key-city.html> adresinden alındı

Rogin, J. (2014b). *America's Allies Are Funding ISIS*. Kasım 25, 2015 tarihinde The Daily Beast: <http://www.thedailybeast.com/articles/2014/06/14/america-s-allies-are-funding-isis.html> adresinden alındı

Roggio, B. (2007). *US Targets Al Qaeda's Al Furqan Media Wing In Iraq*. Kasım 27, 2015 tarihinde Long War Journal: http://www.longwarjournal.org/archives/2007/10/us_targets_al_qaedas.php adresinden alındı.

Salman, R. ve Bayoumy, Y. (2014). *Islamic State's Financial Independence Poses Quandary For Its Foes*. Ocak 12, 2016 tarihinde www.reuters.com: <http://www.reuters.com/article/us-iraq-crisis-militants-funding-insight-idUSKBN0H60BC20140911> adresinden alındı

Sheera, F. (2014). *Meet The 'ISIS Fanboys' Spreading The Message of Iraq's Most Feared Terror Group*. 19 Aralık 2015 tarihinde BuzzFeed: <http://www.buzzfeed.com/sheerafrenkel/meet-the-isis-fanboys-spreading-the-message-of-iraqs-most-fe> adresinden alındı.

Simpson, C. ve Philips, M. (2015). *Why ISIS Has All The Money It Needs?* Aralık 18, 2015 tarihinde www.bloombergbusiness.com adresinden alındı

Sönmez, K. (2007). İslâm Düşüncesinde Gelenekçi Din Söyleminin Analizi. *İslâmiyat*, 10(3), 24-25.

Sönmez, V. (2010). Selef Düşüncesinin Tarihi Arka Planı ve Selefilik. *Araşan Sosyal Bilimler Enstitüsü İlmî Dergi*, 9(10), 172-184.

Telegraph, (2014). *How ISIL is Funded, Trained and Operating in Iraq and Syria*. Kasım 28, 2015 tarihinde The Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/iraq/11052919/How-Isil-is-funded-trained-and-operating-in-Iraq-and-Syria> adresinden alındı.

The Daily Telegraph. (2015). *Islamic State Launches English-Language Radio Bulletins*. Aralık 19, 2015 tarihinde The Daily Telegraph: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/islamic-state/11519977/Islamic-State-launches-English-language-radio-news-bulletins.html> adresinden alındı.

The Guardian. (2014). Kasım 30, 2015 tarihinde *Abu Bakr al-Baghdadi: The Isis Chief With The Ambition to Overtake Al-Qaida*: <http://www.theguardian.com/world/2014/jun/12/baghdadi-abu-bakr-iraq-isis-mosul-jihad> adresinden alındı.

The National Counterterrorism Center. (2014). *Al-Qa'ida in Iraq (AQI)*. Aralık 8, 2015 tarihinde <http://www.nctc.gov/site/groups/aqi.html> adresinden alındı.

Timeturk. (2014). *Dünden bugüne Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)*. Haziran 12, 2014 tarihinde Timeturk: <http://www.timeturk.com/tr/2014/06/11/dunden-bugune-irak-sam-islam-devleti-isisd.html> adresinden alındı.

Tran, M. (2007). *Al-Qaida in Iraq leader believed dead*. Aralık 18, 2015 tarihinde *The Guardian* adresinden alındı.

TRAC. (2014). Kasım 29, 2015 tarihinde *Leadership Structure of Islamic State*: <http://www.trackingterrorism.org.ezproxy.members.marshallcenter.org/chat/leadership-structure-islamic-state> adresinden alındı

UN Al-Qaida Sanctions List. (2014). *List Of Individuals, Entities And Other Groups*. Aralık 2015, 01 tarihinde United Nations: <http://www.un.org/sc/committees/1267/1267.htm> adresinden alındı.

UNAMI/OHCHR. (2014). *Report On The Protection Of Civilians in Armed Conflict In Iraq: 6 July–10 September 2014*. Kasım 30, 2015 tarihinde OHCHR: http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf adresinden alındı.

US Department of Treasury. (2014). *US Department of Treasury*. Kasım 30, 2015 tarihinde <http://www.treasury.gov/press-center/press-releases/Pages/jl2672.aspx> adresinden alındı.

USA Sabah. (2015). *ABD'de Binlerce İŞİD Sempatizanı Var*. Aralık 2, 2015 tarihinde <http://www.usasabah.com/Guncel/2015/05/08/abdde-binlerce-isisd-sempatizani-var> adresinden alındı.

Vice News. (2014). *The Islamic State (Full Length) Documentary Video*. Kasım 29, 2015 tarihinde Vice News: <https://news.vice.com/video/the-islamic-state-full-length> adresinden alındı.

Zelin, A. (2013). *Announcement on the Publishing of al-I'tişām Media Foundation – A Subsidiary of the Islamic State of Iraq – It Will Be Released Via New Statement From The Global Islamic Media Front*. Aralık 16, 2015 tarihinde Jihadology: <http://jihadology.net/category/the-global-islamic-media-front/> GIMF. adresinden alındı.

Zelin, A. (2014a). *The Return of Sunni Foreign Fighters in Iraq*. Aralık 5, 2015 tarihinde Washington Institute Web sitesi: <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/the-return-of-sunni-foreign-fighters-in-iraq> adresinden alındı

Zelin, A. (2014b). *The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement*. Washington Institute for Near East Policy